100. rocznica powstania Związku Polaków w Niemczech

Miasto
Kultura

23.08.2022 g. 09:25

27 sierpnia 1922 roku odbył się w Berlinie zjazd założycielski Związku Polaków w Niemczech, który stał się reprezentantem ludności polskiej

wobec władz i urzędów niemieckich. Jego znakiem graficznym stało się Rodło symbolizujące bieg Wisły.

Na obszarze Republiki Weimarskiej pozostała po I wojnie światowej blisko 2-milionowa rzesza Polaków, która tworzyła zróżnicowane środowiska. Część ludności polskiej zamieszkiwała od pokoleń tereny przylegające do zachodniej granicy Polski, cześć tworzyła liczne skupiska emigracyjne rozrzucone po całych Niemczech, m.in. w Westfalii, Nadrenii i w Berlinie.

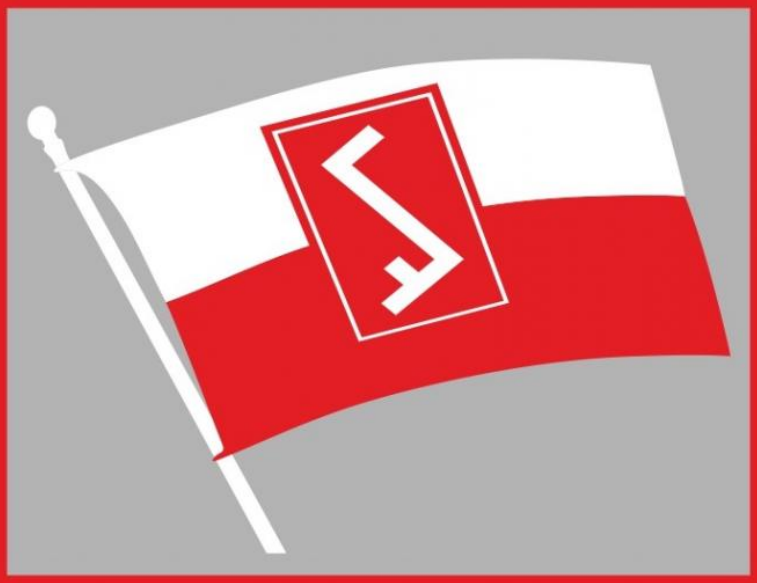
Na pierwszym walnym zebraniu (grudzień 1922 r.) uchwalono podstawowe akty prawne organizacji i dokonano podziału Niemiec na pięć dzielnic, aby sprawnie zarządzać i działać. Wiadomość o powstaniu Związku Polaków w Niemczech oraz jego statut zostały wydrukowane w polskiej gazecie „Dziennik Berliński" z dnia 9 - 10 grudnia 1922 roku. To właśnie wtedy opublikowana została odezwa zawierająca między innymi to przesłanie: *„Miłość wzajemna może tylko świat od zagłady wybawić. Kochajmy się jak bracia i wspierajmy wzajemnie. Nie traćmy wiary w nasze siły i lepszą przychylność dla nas".*

Dzielnica I – Śląsk, ukonstytuowała się 18 lutego 1923r. na zebraniu w Bytomiu, w Hotelu „Lomnitz". Uczestniczyło w nim 51 osób. *„Byli to najodważniejsi działacze tego regionu, którzy jeszcze czuli na swoich plecach terror niemiecki jaki panował po wsiach i miasteczkach w czasie plebiscytu"* - wspominał Kazimierz Malczewski z Raciborza. Zadecydowano, że siedziba I Dzielnicy ZPwN będzie znajdować się w Opolu (wówczas Oppeln). Pierwszym prezesem został właśnie Malczewski (1923-1926), kolejnymi ks. Czesław Klimas (1926-1930), ks. Karol Koziołek (1930-1935). Ostatnim Franciszek Myśliwiec (1936-1939), który zginął w niemieckim obozie koncentracyjnym w Dachau.

ZPwN prowadził działalność polityczną, kulturalną i gospodarczą. Dla polskiej ludności wydawano polską prasę. Na terenie I Dzielnicy największy zasięg miała gazeta „Nowiny Codzienne", którą wydawano w Opolu do 1939 r. Czytano także takie tytuły jak: Zdrój, Polak w Niemczech, Młody Polak w Niemczech i Mały Polak w Niemczech.

Istotną sprawą dla związku było posiadanie czytelnego znaku. Po I wojnie polskie organizacje w Niemczech nie miały prawa używać symboli państwa polskiego. Z okazji 10-lecia ZPwN postanowiono rozwiązać ten problem. Myśl uczynienia Wisły

symbolem tożsamości narodowej jego członków podał Stefan Murek, wersję plastyczną rzeki nakreśliła Janina Kłopocka, artystka ASP w Krakowie. Dr Jan Kaczmarek zasugerował zaznaczenie w biegu rzeki Krakowa – kolebki polskiej państwowości i kultury. Nazwę znaku „Rodło” wymyślił Edmund Osmańczyk.

Pięć prawd Polaków

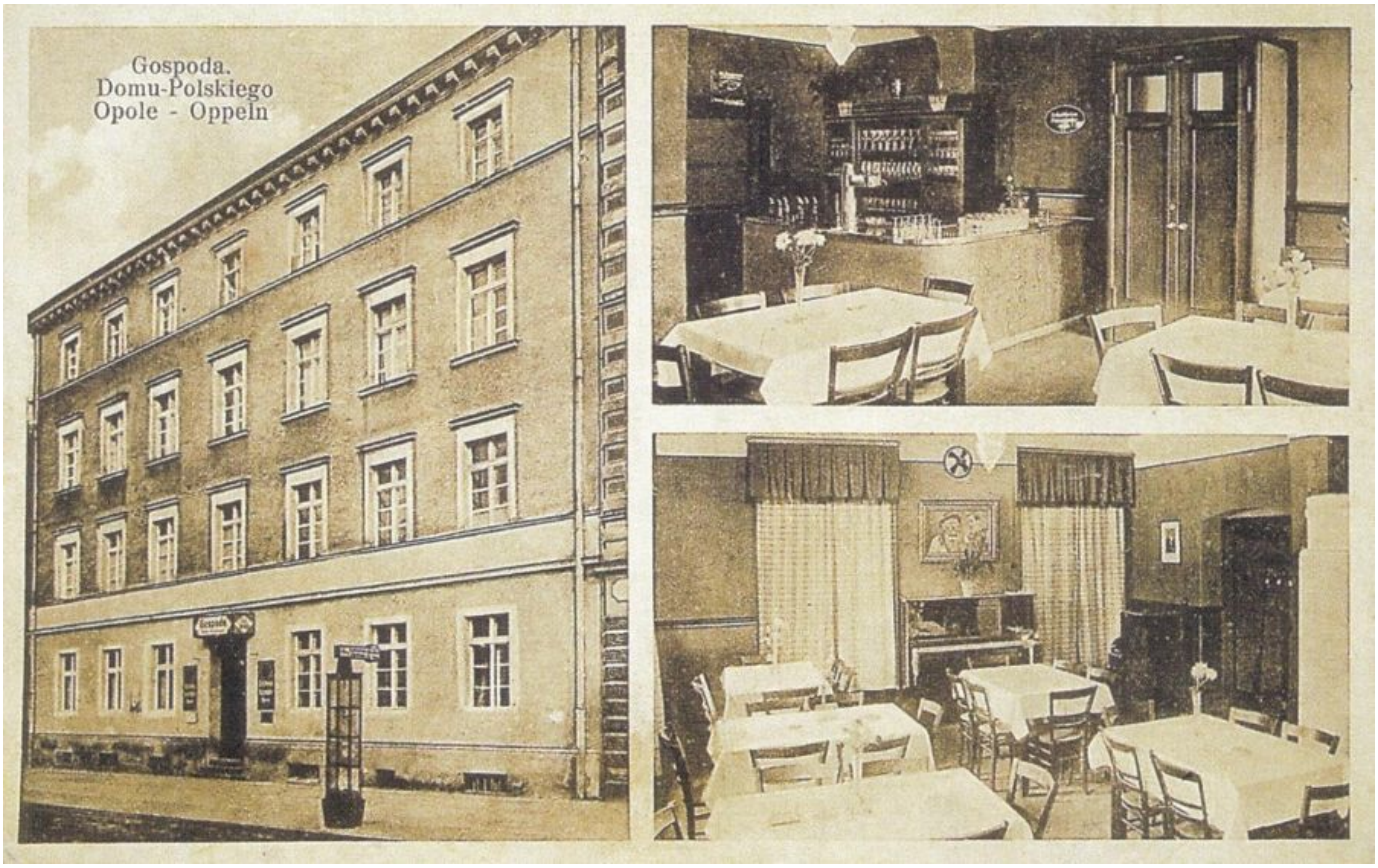
Co dzień Polak Narodowi służy
Polska Matką naszą - nie wolno mówić o Matce źle!
POLAK POLAKOWI BRATEM!
Wiara Ojców naszych
jest wiarą naszych dzieci
Co dzień Polak
Narodowi służy
Polska Matką naszą Jesteśmy Polakami
- nie wolno mówić o Matce źle!
CO DZIEŃ Wiara Ojców
POLAK **Polak Polakowi bratem!** naszych
NARODOWI jest wiarą
SŁUŻY Jesteśmy Polakami naszych dzieci
Jesteśmy Polakami
POLAK POLAKOWI BRATEM!

Znak ZPwN - Rodło oraz Prawdy Polaków, która od kilku lat znajduje się w Sali im. Karola Musioła w opolskim ratuszu, projekt graficzny: Halina Fleger.
Prawdy Polaków znajdują się także na tablicy pod Pomnikiem Bojownikom o Polskość Śląska Opolskiego na Placu Wolności.

W 1930 roku władze I Dzielnicy ZPwN ulokowały się w domu przy Nikolaistr. 48 (dzisiejsza ul. Książąt Opolskich), na parterze mieściła się Gospoda Polska. Dom ten w 1933 został kupiony przez Bank Słowiański z Berlina na rzecz I dzielnicy. Służył jako Dom Polski do różnych celów. Tu odbywały się spotkania, akademie i uroczystości. Oprócz biura dzielnicy mieściły się tu też polskie towarzystwa np. Polsko-Katolickie Towarzystwo Szkolne na Śląsku Opolskim, Związek Stowarzyszeń Młodzieży Polsko-Katolickiej. Wybuch II wojny światowej doprowadził do likwidacji ZPwN, a działaczy i członków organizacji aresztowano we wrześniu 1939 roku.

Dom Polski, w którym od 1930 r. mieściła się siedziba I Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech.
Autor nieznany, pocztówka ze zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego

Gospoda na parterze Domu Polskiego, siedziby I Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech w Opolu.
Autor nieznany, zdjęcie udostępnione dzięki Poloniae Amici

Dom Polski nie przetrwał wojny, jak wiele kamienic w centrum Opola. Dziś o tym miejscu przypomina jedynie pamiątkowy głaz stojący na rogu ul. Sądowej i ul. Książąt Opolskich. - *Przetrwała natomiast pamięć o działalności I Dzielnicy ZPwN i ludziach, którzy za swoje przekonania zapłacili ogromną cenę – część zabito, część nie przeżyła pobytu w obozach koncentracyjnych. Pamięć zawsze pozostaje najlepszym strażnikiem historii* – zauważa przewodniczący Rady Miasta Opola

Łukasz Sowada. Nazwiska wielu członków I Dzielnicy ZPwN czy ZHPwN to patroni ulic Opola, np. ul. Heleny Gozdek, ul. Leona Czogały, ul. Józefa Dobisa czy ul. Piotra Pandzy.

Na podstawie materiału **Urszuli Zajączkowskiej**.

Dane kontaktowe
Wydział Kultury, Promocji i Komunikacji Społecznej

Tagi
Związek Polaków w Niemczech
Rodło
rocznica

Dom Polski